

PUPA

Latviešu valodas
aģentūra

2/2021

LVA METODIKAS SKOLAS IZDEVUMS
LATVIEŠU VALODAS SKOLOTĀJIEM

AKTUĀLI. MŪSDIENĪGI. PRAKTISKI. KONCENTRĒTI. VIENKĀRŠI

Aktuālie jautājumi

Labā komunikācijas prasme garantē priekšrocības, kas ietekmē mūsu dzīvi. Tā ir prasme vadīt un pārliecināt citus, prasme uzstāties, veidot attiecības un savu tēlu. Labas komunikācijas pamatā ir runāšanas prasmes.

Par runas darbības veidiem un formām un runāšanas prasmju vērtēšanu rakstījām vienā no metodikas skolas "Pupa" 2019. gada [izdevumiem](#). Šī izdevuma pielikumā var iepazīties arī ar vairākiem runas prasmi attīstošiem piemēriem.

Šajā izdevumā apskatīsim vienu no metodēm runas darbības veicināšanai – **diskusijas metodi**.

Rubrika

DISKUTĒSIM!

Diskusija kā metode

Diskusija ir organizēts saziņas veids, kurā tās dalībnieki pauž dažādus uzskatus par kādu apspriežamo jautājumu, noskaidrojot problēmas vai jautājuma būtību un cenšoties pieņemt vienotu lēmumu. Valodas apguvē diskusiju izmanto grupu darbā, lai veicinātu valodas apguvēju saziņas prasmi, rosinātu sadarbojoties meklēt atbildes uz izvirzītiem jautājumiem, izdarīt secinājumus, pieņemt lēmumu. Argumentu un secinājumu izteikšanai tiek izkoptas sociālās darbības prasmes.

Debates ir pārrunas, kurās tiek izteikti viedokļi par un pret izvirzīto priekšlikumu vai problēmas risinājumu.

Argumenti ir pamatots apgalvojums, spriedums vai fakts, kas tiek izmantots, lai pierādītu kādas idejas patiesumu. Par argumentiem izmanto faktus, pieredzi, ilustrācijas, citātus u. c.

Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca

Lai vienlaikus attīstītu runas un sadarbības prasmes, valodas apguves procesā izmanto pārrunas, diskusijas, debates. Tās nodrošina skolēnu aktīvu iesaistīšanos un veicina valodas lietojumu par dažādiem tematiem. Diskusijas rosinātāji var būt dažādi:

- lasītais (dzirdētais) teksts vai redzētais video,
- aplūkojamais attēls,
- izdomāta situācija,
- reāla sadzīves situācija,
- sagatavoti jautājumi u.c.

Diskusija var būt arī neplānota.

Diskusija kā mācību metode ir mērķtiecīga, organizēta saruna, kurā iesaistās visa klase vai klase, dalīta grupās, lai apmainītos domām par kopīgu tēmu. Tā ir pieeja, kurā dalībniekam ir iespēja izteikties un uz klausīt citu viedokli, pārdomas.

Diskusija mācību procesā paņem daudz laika, tomēr tā ir svarīga, ja vēlamies:

- pilnveidot prasmi kritiski domāt un rosināt augstāka līmeņa domāšanu (analīze, sintēze);
- pilnveidot prasmi formulēt savu domu, prasmi izteikties, pamatojot savu viedokli ar spriedumu, kas balstās uz faktiem, definīcijām, jēdzieniem;
- ļaut mācību procesam līdzināties reālās dzīves uzdevumiem, kuros iesaistīts vairāk nekā viens cilvēks;
- izplatīt zināšanas no vairāk zinošiem uz mazāk zinošiem grupas dalībniekiem;
- nostiprināt pozitīvu attieksmi pret sadarbību un iespēju mācīties citam no cita;
- pilnveidot prasmi kritiski vērtēt citu viedokli;
- mācīties koncentrēt uzmanību, pacietīgi gaidīt savu kārtu, ievērot diskusijai izvirzītos noteikumus;
- dot dalībniekiem iespēju labāk saprast pašiem sevi un citus.

Kam piemērotas diskusijas?

- Diskusijas piemērotas dažādu vecumu bērniem un pieaugušajiem, taču noteikti atšķirsies:
- diskusijas temats un vecumam piemēroti apspriežamie jautājumi,
- jautājumu skaits un dziļums,
- diskusijas ilgums,
- diskusijas vadītāja loma.

Mazākie bērni var diskutēt par jautājumiem, kas radušies, noklausoties pasaku, par situācijām, kuras veidojas ikdienas attiecībās u.c. Var tikt izvirzīts un apspriests tikai viens jautājums. Skolēns ar augstāku valodas attīstības un domāšanas līmeni var apspriest jautājumus, kas prasa lielāku un dziļāku izpratni, taču skolēns, kam valodas prasmes ir vājākas vai mācāmības līmenis ir zemāks, – vienkāršus, burtiska līmeņa jautājumus.

LVA veikusi pētījumu "Attieksme pret latviešu valodu un tās mācību procesu". Pētījuma gaitā vērotas latviešu valodas mācību stundas. Secinājumus par to, kā mācību procesā izmantotas diskusijas, un ieteikumus, kā izmantot diskusiju mācību procesā, lasiet pētījuma ietvaros veidotajā [bukletā](#). Uzdevumu piemēri diskusiju raisīšanai dažāda vecuma skolēniem doti [1. pielikumā](#).

Diskusijas izraisītājs bieži ir lasītais teksts. Piemēru, kā 4. klases skolēni pēc lasītā teksta var

veidot diskusiju, skatiet *Skola2030 mācību materiālā*. Izvērtējot apgalvojumus, var organizēt “Četru (trīs) stūru diskusiju” (sk. “Diskusiju veidi un metodes”). Mācoties pamatot savas domas gan mutvārdos, gan rakstos, ieteicams izmantot *atgādni*.

Interesanti, dziļi jautājumi, kuriem nav vienas atbildes, veicina filozofisko domāšanu. Šāda veida jautājumi piemēroti arī jaunākiem bērniem. Tematu un jautājumu piemērus meklējiet Filosofiskās izglītības centra skolotāja un skolēnu grāmatās **“Domātprieks”**. Piemēram, viens no filozofiskiem tematiem ir “Laiks”. Tajā doti šādi jautājumi:

Vai tu gribētu dzīvot mūžīgi? Kāpēc?

Vai, tavuprāt, cilvēka dzīve ir īsa vai gara? Kāpēc?

Kad, tavuprāt, beidzas bērnība?

Kad, tavuprāt, cilvēkam sākas vecums?

“Domātprieka” sērijas grāmatās atrodami jautājumi pārrunām, dažādi vingrinājumi, kā meklēt pozitīvo un negatīvo, pamatot savu viedokli, meklēt atšķirīgo un kopīgo, salīdzināt savu un klasesbiedra viedokli, secināt un citi. Visi šie uzdevumi veicina kritiskās domāšanas attīstību, kas nepieciešama, lai skolēns varētu diskutēt.

Filipa Kama (1997) grāmatā **“Domājamie stāsti”** aplūkojami piemēri, kā skolēniem pašiem veidot jautājumus diskusijām pēc lasītā teksta:

- Skolēni lasa tekstu. Tekstu izvēlas kā sarunu veicinošu materiālu. Tekstam jāpasaka priekšā temati, jāraisa jautājumi un idejas diskusijai.
- Skolēni pāros vai grupās izdomā jautājumus par lasīto tekstu. Jautājumiem jābūt tādiem, uz kuriem nevar tieši tekstā atrast atbildes. Jautājumi jāformulē par to, kas tekstā šķietis neparasts, nesaprotams, strīdīgs, mulsošs, kas raisa pārdomas.
- Klasesbiedri vai skolotājs var palīdzēt formulēt jautājumus, ja tas rada grūtības.
- Skolotājs uz tāfeles pieraksta visus jautājumus.
- Visi kopā vērtē, uz kuriem jautājumiem var atbildēt uzreiz, par kuriem var diskutēt.
- Izvēlas vienu vai dažus jautājumus diskusijai.

Vadītāja loma diskusijā

Diskusijai noteikti ir nepieciešams **vadītājs**. Tas var būt skolotājs vai skolēns, kurš uzņemas šo lomu. Ja jautājumus izvirzījuši paši skolēni, tad labs paņēmieni, kā uzsākt diskusiju, ir vispirms lūgt atbildi jautājuma autoram. Iespējams, ka skolēnam jau pašam būs savas domas par šo jautājumu. Kamēr viņš izteiksies, tikmēr citiem radīsies jaunas domas, tādējādi varēs sākties diskusija.

Diskusijas vadītāja uzdevums ir veicināt:

- jautāšanu,
- noskaidrošanu,
- domu pēctecīgumu,
- pamatošanu un pamatojumu pieprasīšanu,
- dažādu iespēju pētīšanu,
- citu viedokļu izprašanu un cieņas saglabāšanu,
- līdzību un atšķirību izprašanu,
- pieņēmumu atklāšanu,

- izrietošo seku apzināšanos,
- diskusijas virziena saglabāšanos.

Diskusijas vadītājs var palīdzēt:

- precizējot domu, palīdzot to formulēt,
- vērojot, vai teiktais ir saprotams pārējiem, pārfrazējot, jautājot: “Vai es pareizi sapratu?”,
- vērojot, vai teiktais nav pretrunā ar paša dalībnieka iepriekš runāto,
- lūdzot pamatot savu viedokli un paskaidrot: “Kā tu zini, ka tev ir taisnība?”, “Vai jūs piekrītat, ka šis pamatojums ir labs?”,
- lūdzot dalībniekus, kas piekrīt vai nepiekrīt otra sacītajam, pamatot savas domas, izmantojot tādus izteicienus kā “Es (ne)piekrītu teiktajam tādēļ, ka ...”,
- piedāvājot domāt, vai pastāv cita iespēja, cits skatupunkts: “Vai kādam ir citas domas?”,
- lūdzot saskatīt līdzību vai atšķirību ar citu situāciju, jautājumu,
- ja pauzes kļūst pārāk garas, palīdzot ar virzošu jautājumu vai dodot iespēju izteikties nākamajam,
- runātājiem novirzoties no temata, atgādinot, kāds ir jautājums vai temats.

F. Kams grāmatā “Domājamie stāsti” piedāvā arī diskusiju plānus un vingrinājumus. Vingrinājumi liek analizēt situācijas, trenē kritisko domāšanu.

Lūk, viens no diskusiju plāniem:

1. Vai ir gadījumi, kad labāk neteikt taisnību?
2. Vai ir gadījumi, kad ir ļoti svarīgi teikt taisnību?
3. Vai vecākiem vienmēr jāsaka taisnība bērniem?
4. Vai bērniem vienmēr jāsaka taisnība vecākiem?
5. Vai skolotājiem vienmēr jāsaka taisnība bērniem?
6. Vai tev vienmēr jāsaka taisnība saviem draugiem?
7. Vai tev kādreiz būtu jāmelo, lai pasargātu sevi?
8. Vai ir atšķirība starp melošanu un patiesības noklusēšanu?
9. Kāda būtu pasaule, ja neviens neliktos ne zinīs par to, vai kāds saka taisnību vai ne?
10. Kāda būtu pasaule, ja neviens nekad neteiktu taisnību?

Diskusijas rosinoša vide

Veiksmīgu diskusijas norisi veicinās gan motivējošs, virzošs diskusijas vadītājs, gan skolēnus interesējošas tēmas, gan daudzveidīgas diskusiju metodes. Taču to ietekmēs arī fiziskā vide telpā. To neveicinās sēdēšana solos citam aiz cita ar skolotāju klases priekšā. Sadarbību veicinošs būs dalībnieku izvietojums aplī vai viens otram pretī (viena komanda otrai pretī).

Dažādu artefaktu izmantošana atraisīs skolēnus. Pašiem mazākajiem būs vieglāk savas domas pateikt kādai rokas lellei, interesanti būs runāt tad, ja rokās atradīsies mikrofons. Priekšmets, kuru nodod nākamajam runātājam, palīdz ievērot runātāju secību – runā tikai tad, kad mikrofons vai kāds cits priekšmets ir nonācis tavās rokās.

Diskusiju veidi un metodes

Ir dažādi uzdevumu veidi, kas veicina diskusiju prasmes. Lūk, daži no tiem:

“Domā! Strādā pārī! Apvienojies!”

Skolotājs vai skolēns izvirza problēmjautājumu; katrs skolēns to individuāli pārdomā. Tad skolēni sadalās pāros un noskaidro viedokļus; pēc tam divi pāri apvienojas, lai četratā pārrunātu savas domas un izklāstītu tās arī citiem.

“Strādā grupā!”

Skolēni paši sadalās vai tiek sadalīti grupās pa trim vai četriem. Skolotājs izvirza problēmu. Skolēni to grupā pārdomā, apspriež un izsaka savu viedokli pārējo grupu locekļiem. Lai būtu vieglāk izstāstīt savu viedokli, galveno var uzrakstīt, uzzīmēt, apkopot domu kartē u.c.

“Apaļā galda diskusija”

Skolēni sēž aplī. Dalībnieki pēc kārtas izsaka savas domas par kādu problēmu, to pamatojot.

“Klusā diskusija”

Skolēni darbojas līdzīgi kā apaļā galda diskusijā, tikai to dara rakstveidā: pa apli padodot papīru, katrs skolēns uz tā uzraksta savas domas. Noslēgumā vadītājs veido kopsavilkumu.

“Diskusija ar ekspertu piedalīšanos”

Skolēni sadalās grupās; viena grupa, t.s. eksperti, diskutē par kādu problēmu, pārējie dalībnieki aktīvi seko diskusijai un uzdod jautājumus vai komentē izteikumus.

Ir dažādas diskusiju metodes – atvērtā diskusija, slēgtā diskusija, grupu diskusija, diskusiju tīkls, paneļdiskusija, diskusija simpozija veidā u.c. Tās aprakstītas [2. pielikumā](#). Dažas no diskusiju metodēm piemērotas arī jaunākiem bērniem, ja izvēlēts interesants temats un skolotājs māca, kā izteikt savu viedokli.

Jauniešiem piemērota metode ir **debates**. Skolās tiek organizēti debašu klubi. Par to, kā iesildīties, veidot argumentus, kādas tēmas izvēlēties, kādas spēles izmantot, lasiet [Debašu kuba rokasgrāmatā](#). Lūk, daži debašu spēļu apraksti:

“Četru stūru debates”

Nepieciešamā sagatavošanās: saraksts ar apgalvojumiem un pie sienas uzraksti četrām zonām – piekrītu, pilnīgi piekrītu, nepiekrītu, pilnīgi nepiekrītu.

- Klases stūrus sadala četrās zonās.
- Visi skolēni nostājas klases vidū.
- Skolotājs pasaka apgalvojumu, piemēram, “Kaķi ir labāki par suņiem”.
- Skolēniem tiek dotas 5 sekundes, kuru laikā viņi apdomā savu nostāju par šo tēmu.

Pēc 5 sekundēm skolēni, neskatoties uz citiem, dodas uz vienu no stūriem.

- Kad visi nostājušies kādā no stūriem, skolotājs nejauši izvēlas skolēnu katrā no pusēm, lūdzot pamatot, kādēļ viņš izvēlējies būt konkrētajā zonā.
- Kad četri skolēni paskaidrojuši savu domu gājienu, pārējie var pārdomāt un mainīt izvēlēto pusi. Ja kāds izvēlējies mainīt savu pozīciju, pāris vārdos jāpasaka, kādēļ.
- Spēle beidzas, skolotājs izvēlas citu tēmu un aktivitāti atkārtoti.

“Nē, tā nav, jo ...”

Skolotājs izlasa apgalvojumu, piemēram, “Televīzija ir labāka par grāmatām”.

- Skolēniem pēc apgalvojuma noklausīšanās tiek dotas 5 minūtes, kuru laikā tiem jāizdomā atspēkojums skolotāja izteiktajam apgalvojumam.
- Pirms aktivitātes skolotājs precizē, ka atbilde nevar būt vienkāršs “Nē”, bet tam jābūt “Nē, tā nav, jo...”, skolēnam jādod skaidrojums un arī piemēri savam apgalvojumam.

Visinteresantākās diskusijas veidojas tad, kad skolotājs liek skolēniem iebilst tiem jautājumiem, kuriem paši skolēni piekristu.

“Pārliecini mani”

Nepieciešamā sagatavošanās: saraksts ar tēmām.

- Skolēni tiek sadalīti divās daļās.
- Katrai grupai tiek iedota “PAR” vai “PRET” puse, un viņi atrodas katrs savā telpas malā.
- Skolotājs stāv pa vidu abām pusēm un ļauj katrai pusei aptuveni 1 minūti izteikties.
- Pēc katra izteikuma skolotājs izvērtē, vai tas bija pārliecinoši vai nē, un attiecīgi sper soli tuvāk pusei, kura viņu pārliecināja vairāk.
- Tā tas tiek darīts, līdz katram grupas dalībniekam ir bijusi iespēja izteikties, un tad novērtē, kurai pusei skolotājs stāv tuvāk.
- Pēc spēles vēlams pārrunāt, kā šī spēle līdzinās debatēm. Katrās debatēs ir divas puses, abām pusēm ir svarīgi mijiedarboties un reaģēt uz citu argumentiem un izteikumiem. Debatēs vienmēr uzvar viena puse.

“Debašu teniss”

Spēle ir vienkārša, un vienīgā nepieciešamā sagatavošanās ir saraksts ar tēmām un, ja iespējams, visiem dalībniekiem redzams taimeris.

- Skolēniem jāsadala grupās pa trīs (vai pa divi).
- Katrā grupā būs divi “debatētāji” un viens “tiesnesis”. Lomas tiek sadalītas nejauši, tās laika gaitā mainīsies.
- Pirmais debatētājs 30-45 sek. laikā prezentē savu argumentu “PAR”.
- Otram debatētājam ir 30-45 sek. laika, lai prezentētu “PRET” argumentu.
- Tā tas tiek atkārtots, turpinot pastiprināt un atspēkot argumentus.
- Ja kādam no debatētājiem vairāk nav ko teikt ilgāk par 10 sekundēm, uzvar tas skolēns, kuram paliek pēdējais vārds.
- Nav atļauts arī atkārtoties, tas, kurš atkārtojas, automātiski zaudē.
- Pēc tam jaunieši mainās šādi: tiesnesis → debatētājs “PAR” → debatētājs “PRET” → tiesnesis.

Mājasdarbs

Iepļānojiēt un noorganizējiēt diskusiju savā grupā vai klasē!

1. Izvēlieties vecumam atbilstīgu tematu un diskusijas ierosinātāju – attēlu, tekstu, sagatavotus jautājumus, situāciju!
2. Pārdomājiēt, kā vadīsiēt diskusiju, ko darīsi skolēni, ko vadītājs (iespējams, izvēliēsieties kādu no piedāvātajām diskusiju metodēm)!
3. Novadiēt diskusiju!
4. Aprakstiēt diskusijas plānu – tēmu, jautājumus, metodi, norisi un savas pārdomas pēc tās (kas veicās labi, kas neizdevās, ko citreiz darītu citādi)!

Norādes par mājasdarba sagatavošanu:

- mājasdarbu iesūtīti Word formātā,
- norādīti savu vārdu, uzvārdu,
- norādīti mērķauditoriju un vecumu, kam materiāls veidots (ja veidojat mācību materiālu),
- norādīti izmantotos resursus – tīmekļa adresi, izmantoto grāmatu, uzdevumu krājumu u.c., ievērojot autortiesības (ja veidojat mācību materiālu).

Iesūtoti mājasdarbu, metodikas skolas dalībnieks piekrīti dalīties ar savu pieredzi (piekrīti, ka visu dalībnieku mājasdarbi tiek izsūtīti pārējiem aktīvajiem dalībniekiem) un neiebilst, ka viņa iesūtītais darbs var tikt publicēti kādā no metodikas skolas izdevumiem.

Katrs metodikas skolas dalībnieks, kurš līdz 22. martam būs iesūtījis izvēlēto mājasdarbu, saņems visu dalībnieku iesūtītos materiālus un piedalīsies loterijā. Laimējušais saņems balvu – latviešu valodas mācīšanai noderīgu materiālu.

Mājasdarbu, atsauksmes par šo izdevumu un ierosinājumus, lūdzu, sūtiēt metodiķei Lindai Krastiņai uz e-pastu: pupa.metodikasskola@gmail.com **līdz 22. martam!**

Jaunumi vietnē maciunmacies.lv

Spēļu spēles un kļūstu gudrāks?

Ikmēneša konkursi turpinās! Sekojiet līdzti jaunumiem valoda.lv un aiciniet bērņus piedalīties ikmēneša konkursos!

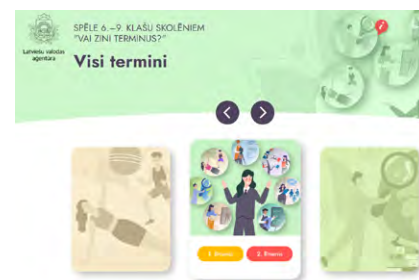
Spēļu klubīš vienu reizi mēnesī izsludina konkursu, kur dažāda vecuma bērņi var spēlēt aizraujošas spēles un mācīties latviešu valodu, kā arī, izpildoti konkursa noteikumus, piedalīties balvu izlozē.

Vai zini terminus?

Spēlē 6.-9. klašu skolēniem ietverti katrā mācību jomā nozīmīgākie termini, kas grupēti gan pēc mācību jomām, gan arī piedāvājot visu jomu terminus jauktā kārtībā (sadaļa **Visi termini**). Skolēns izvēlas sev piemērotu līmeni, tie atšķiras pēc terminu un priekšā pateikto burtu skaita, lasa vai klausās termina aprakstu, tad ieraksta terminu dotajā vietā. Noslēgumā spēlētājs uzzina gan iegūto punktu skaitu, gan arī var atkārtot nepareizi atbildēto, tādējādi pilnveidojot zināšanas. Spēli meklējiet [šeit](#).

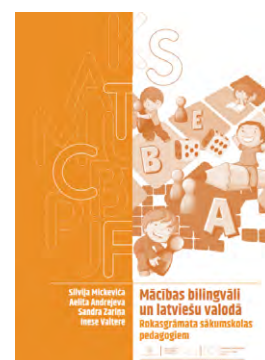
Autori: A. Šaltāne, E. Bērziņš, G. Ozola, I. Mazpane, V. Kublicka

Projekta vadītājas: V. Vaivade, L. Valdmane

Rokasgrāmata sākumskolas pedagogiem "Mācības bilingvāli un latviešu valodā"

Rokasgrāmata ir izstrādāta ESF projektā Nr. 8.3.1.1/16 "Kompetenču pieeja mācību saturā". Rokasgrāmata sniedz teorētisku un metodisku atbalstu sākumskolas skolotājiem lietpratībā balstītā mācību satura un pieejas ieviešanai, kā arī sākumskolas skolēnu valodas pratības veicināšanai. Rokasgrāmata ir vērtīgs atbalsts gan sākumizglītības latviešu valodas skolotājiem, gan mazākumtautību izglītības programmās strādājošiem sākumskolas skolotājiem, kuri mācību procesā nodrošina latviešu valodas un mācību satura integrētu apguvi.

Lingvodidaktika: latviešu valodas mācības pusaudžiem un jauniešiem

Rokasgrāmata pamatskolas un vidusskolas pedagogiem ir izstrādāta ESF projektā Nr. 8.3.1.1/16 "Kompetenču pieeja mācību saturā". Rokasgrāmata sniedz teorētisku un metodisku atbalstu pamatskolas un vidusskolas skolotājiem.

Tā kā kompetenču attīstības procesā nozīmīgi ir gan zināt, gan prast izmantot zināšanas, izdevuma nodaļu struktūrā iekļauti arī praktiski ieteikumi ar piemēriem.

Metodisks līdzeklis pamatizglītības un vidējās izglītības skolotājiem "Portfolio mācību jomu satura un latviešu valodas integrētai apguvei"

Portfolio izstrādāts ESF projektā Nr. 8.3.1.1/16 "Kompetenču pieeja mācību saturā". Portfolio mērķis ir pilnveidot dažādu mācību priekšmetu skolotāju profesionālo kompetenci un sekmēt sadarbību, lai palīdzētu mazākumtautību skolēniem mācību priekšmeta satura apguves procesā apgūt arī latviešu valodu.

IZMANTOTIE RESURSI

Anspoka, Z., Tūbele, S. (2015). *Lingvodidaktika*. LVA

Debašu kluba rokasgrāmata. Latvijas debašu asociācija. Pieejams: https://drive.google.com/file/d/1NjlvhCgs7bW9_nxMxz0ILZLe-c2lcpL9/view

Kams, F.(1997). *Domājamie stāsti*. Lielvārde: Lielvārds

Kas ir diskusija mācībās? LTMC. Pieejams: https://ltmc.lv/files/ltmc/uploaded_content_files/Diskusiju_veidi.pdf

Knohenfelde, Dz. *Diskusija un intervija 7.–9. klasei*. LVA. Pieejams: <https://maciunmacies.valoda.lv/arhivs>

Rocēna, I., Burāne, K., Poikāns, A. u.c. (2002). *Domātprieks*. Filosofiskās izglītības centrs. Pieejams: Pamatskolai - māci un mācies latviešu valodu. Pamatskolai (valoda.lv)

Skujiņa, V., Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., Šalme, A. (2011). *Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LVA. Pieejams: <https://valoda.lv/wp-content/uploads/docs/E-Gramatas/08-Vardnica.pdf>

Latviešu valoda. 4.-6. klasei. Mācību līdzeklis. Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā.

UZDEVUMU PIEMĒRI DISKUSIJĀM

7. – 9. klases skolēniem

1. uzdevums

1. Izlasi savas vienaudzes vēstuli un formulē, par ko ir vēstule!

“Lūdzu, palīdziet! Pērn skolā nebiju nekāda krutā, bet netiku arī apcelta, taču šogad viss mainījies. Trīs zēni no manas klases mani noliek. Tas tiešām nav izturams. Viņi saka, ka esmu bomzis. Bet es tiešām esmu normāla pusaudze! Man viss ir – gan labas drēbes, gan sekmes. Es tiešām nezinu, kāpēc viņi tā dara, jo agrāk viss bija normāli.”

2. Izlasi dažu pusaudžu atbildes uz E. vēstuli!

Kurām vēstulēs izteiktajām domām tu piekrīti, kurām – nē?

“Manuprāt, no puišu puses tas ir zemiski – apsaukāt tevi ar vārdiem, kas neatbilst patiesībai. Tev nekādā gadījumā to nevajadzētu ņemt pie sirds. Pajautā viņiem, pēc kā viņi spriež, ka esi bomzis. Varbūt izplatījušās kādas baumas vai kas tamlīdzīgs, kas licis visam tā mainīties?!”

Danute

“Spriežot pēc problēmas, šķiet, ka tu esi pusaudze, jo tieši tad visbiežāk parādās šāda rakstura problēmas. Iespējams, zēni tevi kaitina, lai pievērstu uzmanību vai arī tieši pretēji – lai uzmanību pievērstu sev. Es tev ieteiktu nepievērst viņiem uzmanību. Ja nereaģēsi uz viņu provokatoriskajām darbībām, viņiem zudīs interese tevi kaitināt.”

Arvis

“Varbūt vaina ir tavā raksturā? Padomā par to! Ejot garām, nepievērs uzmanību, centies savaldīt savas dusmas, neapmierinātību un vienkārši uzsmaidi viņiem. Ignorē un ļauj viņiem lādēties. Vēlāk zēniem tas apniks un viņi vairs neaiztiks tevi. Viņi sapratīs, ka neesi tik viegli uzvarama. Lai veicas!”

Egita

3. Strādājiet grupā! Pārrunājiet un vienojieties par to,
 - vai vēstulē minētā situācija ir/nav problēma skolā,
 - kādi var būt iemesli šai problēmai,
 - kā varētu šo problēmu risināt!
4. Diskutējiet klasē par vienu no piedāvātajiem jautājumiem!

2. uzdevums

1. Strādājiet grupā! Pārdomājiet, vienojieties un formulējiet trīs, pēc jūsu domām, būtiskas problēmas pusaudžu dzīvē!
2. Iepazīstiniet ar tām klasesbiedrus un uzklausiet viņu formulētās problēmas! Izvēlieties vienu problēmu un grupā formulējiet trīs jautājumus par šo problēmu!
3. Izvēlieties klasē 4-5 jautājumus un diskutējiet par tiem!

DISKUSIJU METODES

Atvērtā diskusija

Izmanto, lai diskutētu par kādu jautājumu. Diskusijas dziļums un detalizētība atkarīga no dalībnieku sagatavotības līmeņa. Dalībnieki gan iegūst jaunas zināšanas, gan apmainās viedokļiem, pauž savus uzskatus, taču dalībniekiem ir jābūt pamatzināšanām par tēmu. Diskusijas vadītājs var pilnībā nepārzināt tēmu, bet jāprot vadīt procesu. Diskusijas posmi:

- 1) iepazīšanās – vienojas par noteikumiem un sāk ar problēmas izklāstu, vadītājs uzdod pirmo jautājumu;
- 2) problēmas analīze – tiek izanalizēti visi aspekti, diskusijas vadītājs apkopo un uzdod nākamo jautājumu;
- 3) noslēgums – analizē alternatīvas, ja nepieciešams, iegūst visiem pieņemamu viedokli, bet var palikt arī pie dažādiem viedokļiem.

Ieteikumi diskusijas vadītājam:

- jāsniedz pamatinformācija;
- jāuzdod pirmais jautājums;
- jāiesaista visi dalībnieki;
- jāsniedz kopsavilkums – vēlams vizuāli, izmantojot tāfeli vai lielās lapas;
- jāseko, lai nezustu uzmanība.

Slēgtā diskusija

Izjautāšanas metode, kurā izmanto dalībnieku zināšanas. Piemērota vadītājam, kurš ļoti labi pārzina tēmu. Vadītājs vada un kontrolē procesu ar jautājumu palīdzību, jau iepriekš nosakot gala rezultātu. Dalībnieki domā, analizē, izvērtē.

Diskusijas posmi:

- 1) sagatavošana – vadītājs skaidri formulē mērķi un uzdevumus;
- 2) realizācija – vadītājs uzdod jautājumus, lai uzturētu diskusiju, regulāri tiek veikts kopsavilkums, svarīgākās idejas pieraksta uz tāfeles vai lielajām lapām.

Ieteikumi vadītājam:

- uzdodot jautājumus, jāiesaista visi dalībnieki;
- jāuzdod virzoši jautājumi;
- jāapkopo atziņas un secinājumi.

Grupu diskusija

Izmanto, lai apmainītos idejām, uzskatiem, lai noskaidrotu lietu būtības izpratni, lai bagātinātu satura izpratni. Jāsaista iepriekšējā pieredze ar jauno un turpmāk apgūstamo. Katrs dalībnieks gūst iespēju piedalīties, grupa var izmantot dalībnieku individuālās zināšanas, prasmes un pieredzi. Vadītājs var novērot, kas un cik daudz apgūts. Taču, ja diskusija netiek pareizi organizēta un vadīta, var kļūt bezmērķīga, var aizņemt daudz laika, ja nav precīzu noteikumu un laika ierobežojumu.

Vēlamais grupas lielums – līdz 7 dalībniekiem. Iespējams lielu grupu sadalīt vairākās nelielās diskusiju grupās, kur katra grupa diskutē par savu problēmu vai arī visām ir viena diskusijas tēma un katra grupa prezentē savas diskusijas rezultātu.

Ieteikumi diskusijas vadītājam:

- ievadā jānosaka diskusijas mērķis un uzdevumi;
- jāseko, lai visi piedalās, lai nedominē pāris aktīvistu;
- jāseko, lai diskusija nenovirzās no tēmas;
- jāievēro laika ierobežojumi katram diskusijas posmam;
- jānoslēdz diskusija ar kopsavilkumu.

Diskusiju tīkls

Ja ir vairāk par 15 dalībniekiem, tad šī metode garantē ikviena nodarbības dalībnieka iesaistīšanos diskusijā.

Diskusijas norise.

- Lektors uzdod jautājumu, uz kuru var atbildēt apstiprinoši vai noliedzoši.
- Dalībnieki zīmē tabulu, kuras centrā ir dotais jautājums, kreisajā pusē vieta apstiprinošas atbildes iemeslu pierakstīšanai, labajā noliedzošas atbildes iemeslu pierakstīšanai.
- Dalībnieki strādā vispirms pāros, apspriež 4-5 argumentus, kādēļ uz jautājumu jāatbild "jā" un kādēļ jāatbild "nē".
- Kad pāri veikuši uzdevumu, viņi apvienojas ar citu pāri, salīdzina sarakstus, papildina tos, apsver visus par un pret argumentus, kamēr nonāk pie kopīga secinājuma. Šo secinājumu dalībnieki pieraksta uz lapām.
- Grupas, kurām kopīgs viedoklis, apvienojas – tagad dalībnieki ir sadalīti 2 daļās, tās var nebūt vienādas. Ja kāds dalībnieks vēlas, viņš šinī brīdī var pāriet pretējā nometnē, ja savas grupas argumenti nepārliecina.
- Katra grupa pēc īsas vienošanās iepazīstina pārējos ar savu viedokli un argumentiem, ar galīgo apkopojumu.

Paneļdiskusija

Tiek izvēlēti 3–5 dalībnieki, kas diskutē par iepriekš sagatavotu vai zināmu tēmu citu dalībnieku priekšā. Pārējie diskusijas dalībnieki iesaistās procesā vēlāk. Būtiski, lai par diskutētājiem ir izraudzīti kompetenti vai arī iepriekš sagatavojušies dalībnieki.

Diskusijas vadītājam jāseko, lai dalībnieki nenovirzās no tēmas. Vadītājs sākumā iepazīstina ar organizatorisko struktūru – katram diskutētājam tiek dots konkrēts laiks, lai izklāstītu savas domas (parasti 3 līdz 5 minūtes), tad pēc 15-20 minūtēm vadītājs aicina pārējos dalībniekus iesaistīties jautājuma apspriešanā, nobeigumā vadītājs sniedz īsu kopsavilkumu. Sekmīgai diskusijas norisei telpa jāiekārto tā, lai galvenie diskutētāji atrastos pārējo priekšā puslokā.

Simpozij

Simpozijā daži dalībnieki pēc kārtas uzstājas ar īsu, koncentrētu runu par uzdoto tēmu. Pēc runām seko 15-20 minūšu kopējā diskusija. Sekmīgai diskusijas norisei vadītājam jāvienojas ar "ekspertiem", kuri uzstājas ar runām, par tēmām, secību, runas ilgumu. Vadītājs secīgi dod vārdu runātājiem, nosaucot tēmas. Pēc visu "ekspertu" uzrunām vadītājs atklāj grupu diskusiju, nosakot laika limitus.